

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisdednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOSZMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, DR. JNCZE BÉLA.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Jakik Szent-egyházutca 20. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferenc egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútea, 7. sz. a.) küldendők.

Sok és mégis — kevés!

III.

(Folytatás.)

Sokat beszéltem már arról, hogy miért kellene a népiskolák tárgyait, vagy legalább a belőlük eltanítandókat apasztanunk; de mégis magam érzem legjobban, hogy a mit elmondhattam, még mind igen kevés. Kötelességemnek ismerem tehát, az elmondottak pótlására — legalább nagyjából — megérintenem még néhány okot.

Ilyen az, hogy népiskoláink mostani növendékei már kor szerint sem oly nagyok, s következőleg nem is lehetnek oly érettek, mint a milyenek legnagyobb részben voltak a néhány évtizzel ezelőtti, egyszerűbb korbéli, boldogabb elődeik. — Nem visszás dolog-e tehát, hogy most a kevésbé érettektől kívánunk nemesak már általában is több, hanem sok tekintetben még egyes részeikben is nehezebb munkát?

Igaz, hogy ezzel szemben azt hánytorgathatják a mostani tantervek védelmezői, hogy most már törvénybe van iktatva a tankötelezettség, a mely szerint legalább 6—12 éves koráig, még faluhelyen is, minden gyermeknek pontosan fel kell járnia az iskolába. Hanem erre meg a tanítók azt felelik, s a legtöbb helyt jéggel is felelhetik, hogy úgy áll bizony a törvényben, de fájdalom! — nincs úgy a valóságban. Sőt a népünk nyomorait ismerők, még ha nem tanítók is, hozzáteszik: nem is lesz, mert nem is lehet ez így nálunk egyhamar! — És mi hogy ne hinnök el nekik, a mikor itt helyt, Kolozsvárt, is azt tapasztaljuk, hogy a tankötelesekből — a hivatalos jelentések szerint is — évenként legalább 900, vagy 1000 gyermek nem részesül semmi oktatásban?!

Nó, de legalább a feljárók annál többet tanulhatnak! Igen; ha mind pontosan járnának fel!! De ki tagadhatja, hogy a kényszeroktatás és a formailag hatalmas systemák eme korszakában is tenger sok a ki-

maradások száma? . . . Ez pedig már csak mégis zavarja a rendes tanítást.

Aztán a tantervek készítői- és időnkénti bővítőinek azt sem kellett volna ám feledniök, hogy újabb népiskolánk sem lesznek mindig abban a kedvező helyzetben, a melyben kezdetben, s illetőleg az újjászervezés alkalmával abból a tekintetből voltak, hogy akkor csak 1—2 korosztályal volt dolguk, s ha ezekben jó állapot vethettek, erre aztán bizton építhettek tovább. Ezért az újjászervezés után még 3 vagy 4 évig könnyebben is mutathattak fel az osztatlan iskolák is jó sikert; de most és ezután, a mikor már annyira, a mennyire lehetett, csak kiegészítettek vagy kiegészítetnek, mind nehezebben oldhatják meg azt a feladatot, a melynek a megoldását az új tanterv várja tőlök.

Annival nehezebben, mert azokat a nehézségeket, a melyeket az osztatlan népiskola tanítójának a sokféle tárgygyal szemben le kellene közdenie, nemesak nem könnyíti; hanem a súlyokban még neveli az a szerencsétlen — $\frac{1}{2}$ vagy $\frac{1}{4}$ órás munkafelosztás, a mely ma a népiskolában tervszerűleg tüzetik. Igen bizony, mert természeti és lélektani igazság, hogy minden új munkába fogás nehézségekkel jár. Ámde azért az osztatlan iskola tanítójának minden isten áldotta napon legalább 6—8 új munkába kell kezdenie s illetőleg kezdetnie, s ezért ugyanannyiszor kell magát napjában új gondolatmenetbe, új eszmekörbe beélnie. S ha ezt ő még megbirná is; de megbirhatják-e a tanítványai is? Oly könnyű dolog-e nálok is a „vis inertiae“ = a tétlenség hatalma, legyőzése? Hiszen sokszor még nekünk, nagyoknak is, egész erélylyel kell ellene küzdenünk, mikor valami új munkához akarunk kezdeni; s viszont még reánk is kellemetlen az, hogy ha abból, a mibe már beléjöttünk, beleélhettük magunkat, mindjárt — mindjárt kizavarnak. Ezért bizony még felsőbb iskoláinkra is rájok férne a több folytonosság, az ugyanazon tárgygyal való huzamosabb foglalkozás, a mely alkalmas nyujt mélyebb bepillantásra, több utángondolásra, szok-

tat türelemre és kitartásra, megpróbálja és edzi az erőt és tehetséget, s rávezet arra hogy gyönyört leljünk a munkában, — szóval, a mely nevel nemcsak az iskola, hanem az élet számára is!

S éppen az élet intéseire figyelve, merém állítani e tárgyról szóló cikkem elsejében azt is, hogy népiskolánk növendékei legnagyobb részének nincs s nem is lesz mindazoknak tudására elkerülhetetlen szüksége, a miket az új tanterv kívánatára mai napság nekik tanítanak, vagy legalább tanítani kellene.

Hiszen egy részük úgy is felsőbb iskolákba kerül, s az ilyenek ezekben bővebben és alaposabban megtanulhatják azokat, a mikre magasabb képzésökért szükségük lesz, vagy lehet. — Az ilyenekért tehát kár a népiskolának belétkötnyeleskednie oly tárgyakra, vagy legalább a tárgyak olyan részeibe, a melyek éppen úgy túlesnek az ő hivatása, mint növendékei értelme körén.

De a kik egyenesen az életbe lépnek is ki, azok sem veszik a népiskolában tanultak egy részének majd semmi hasznát sem. Mi hasznát veszi például egy egyszerű falusi gyermek a föld- és természetrajzból bemagolt névhalmaznak, a rideg nyelvtani szabályoknak s a számvetési felsőbb mivelteteknek, s illetőleg az ezek végzésére kifundált, tudós szinezetű chablonoknak? . .

Avagy kötelességünk-e a tudnivalóknak legalább az elemeit már a népiskolákban is mind kimeríteniünk, hogy a munkánkat folytató és megkoronázó nagy mester: az élet számára semmit se hagyjunk? . . . Pedig bizony az is sokra felnyitja ám tanítványaink szemét, sokra rávezeti értelmüket!

S leghamarább talán arra, hogy nem sok mindenféléhez érteni, hanem egy határozott munkakörben derekasan megállani s kitartóan dolgozni: ez az ő főhivatásuk.

És ezért bizony az élet nem azt fogja számon kérni tőlük, hogy mit tanultak könyvekből az iskolában; hanem azt, hogy a tanultakat, vagy is inkább értelmüknek és lelküknek a tanulás útján szerzett gyarapodását, mennyire tudják kimutatni, érvényesíteni s magokra és másokra nézve hasznosítani, további önmielvelésök, különösen pedig családi és polgári elhivatásuk betöltése körében. Azt pedig, hogy e végre nem szükséges sok mindenfélét tanítanunk, eléggé bizonyítja mind a történelem, mind a gyakorlati élet.

Ugyanis abban és ebben minden időben nagy számmal tüntek és tűnnek ki oly emberek, a kik kora ifjúságotól késő vénységükig aránylag véve csak kevés tárggyal foglalkoztak. Sőt az emberiségnek mindig azok voltak a legkiválóbb büszkeségei és valódi jóltevői, a kik nem osztották meg nagyon sokféle figyelmüket; hanem lankadatlanul kitartó munkássággal határozottan egy célra törtek. Ezért az ugynevezett polyhistoroknak még a tudósok körében is lejárt már a becsületök; mert belátta a világ, hogy a tudományok

roppant terjedelme és bámulatos haladása mellett egy embernek mindenhez érteni s mindent tudni, ma már sokkal lehetetlenebb, mint valaha.

S nem különös-e, hogy mi — jó német szomszédaink példájára — éppen ebben a korban estünk neki annyira annak, hogy neveljünk már az iskolákban is polyhistorokat (mindent tudni akaró sokoldalúakat)?! Természetesen elérhetetlen törekvés biz' e; de helyette -- fájdalom! — elérjük azt, a mire egyenesen törekednünk bűnnek tartanók, — azt, hogy fiatalságunk, általánosan tapasztalható felületessége mellett is, elbizakodott, könnyen és merészen ítélő s tulkövetelő lesz.

Azt hiszi s egész szemérmelenséggel mutogatja is, hogy a mért sok mindenféléről hallott és olvasott, már ért is és joggal is szólhat mindenhez. De bezzeg, nem ez lenne az eredmény, ha kevesebb félét tanítanánk; és szigoruan megkivánnók, hogy ezekben aztán derekas munkát végezzen! Nem, mert ekkor hamar belátná, hogy mily keveset tud, s ez nemcsak elbizakodottságát mérsékelné, hanem idejének lelkiismeretesebb felhasználására is ösztönözné.

Most azonban — fájdalom! — majdnem oda jutánk már népiskolánkkal is, hogy még a valóban szükségeseket és nélkülözhetetleneket sem taníttathatjuk meg jól és alaposan bennök, a feleslegesek vagy nélkülözhetők betömetése miatt. Pedig leginkább a népiskolák berendezésében s tantervük megállításában kellene szemünk előtt tartanunk eme latin mondást: „non scholae, sed vitae discimus“; aztán meg a mély szellemű Geóthének emez őszinte vallomását: „ismereteinkből végre is csak azokat tartjuk meg, a melyeket az életben gyakorlatilag használunk fel“!

Legfőbb aggodalmam pedig a sok mindenfélébe belékapó tanítás miatt az, hogy e külföldről nagy hirtelesen átültetett rendszerrel rendre egészen kivetkötjük népünket a maga egyéniségéből, kiforgatjuk eredeti jelleméből; még pedig a nélkül, hogy valóban jobbá s nemesebbé tehetnők.

Egész külön értekezést kelle szentelnem annak, hogy kifejtsem, mit értek ez aggodalmam alatt; de mivel erre most terem nincs, s nem is ez tulajdonképpen tárgyam, megelégszem azzal, hogy egyszerűen rámutatok a következőkre.

Kétségtelen, hogy minél többfélét tanítunk valakinek, s minél több oldalról nyitjuk föl előtte az ismeretek világát: annál több elérhetetlen vágyat ébresztünk fel benne. — Nem is baj ez oly egyénre, a kit odáig mivelhetünk, oda emelhetünk, a honnan magától is könnyen belátja, hogy vágyaink, még ha elérhetlenek is, hasznunkra válnak, ha többről-többre s mindig jóra ösztönöznek. E magassabb életbölcességet azonban nem irhatjuk be maradandóan a nép egyszerű gyermekei lelkébe. Ennek hiánya miatt pedig ő a sok vágy mellett csak azt fogja érezni, hogy mily kevésre nyerhet az életben kielégítést; s ez sorsával elégtelenné, s így sok esetben szerencsétlenné teszi.

S ez korunkban annyival könnyebben megtörténhetik, mert mostanában, a midőn divattá lett a tudomány legújabb vívmányait legalább csodálat-gerjesztés okáért, s habár csak ködös homályu, fél világításban is, de már a legalsóbb iskolákban is fel-felmutogatni — nem sokat gondolunk azzal, hogy tanításunk közben hány-szor ingatjuk meg a nép hitét s irtoztatjuk könyörtelenül még oly tradícióit is, a melyek oltalma s vezére lehettek volna. S tesszük ezt a nélkül, hogy biztos tudást s biztosan vezérlő elveket gyökereztetnénk meg helyökbe.

Hanem ez — sokaknak talán — nagyon is papias beszéd! De az már egészen az iskoláknak szól, hogy a sok mindenféle tárgy s ezek nagyon is elaprózott tanítása miatt nem köthetjük le eléggé tanítványaink figyelmét, nem ébreszthetjük fel s nem tarthatjuk eléggé ébren az ő munkakedvöket, s nem elégtethetjük ki munkálni vágyásukat.

Ezért unják magokat oly gyakran a gyermekek a mai iskolákban, s ezért ásitoznak oly sűrűn még tanításunk alatt s tanulásuk közben is.

Éppen a munkássági ösztön ébrentartása s a munkaszeretet fokozása érdekében is apasztanunk kellene tehát a tanítandókat. S apasztanunk azért is, mert így a nép gyermekeire annyira fontos kézimunkákra s a kezét ügyesítő, de egyszersmind a szellemet is fejlesztő és erősítő fogások és foglalkozások gyakorlására is szakíthatnánk időt.

Hogy mikben és miként apaszthatnók, ezek elmondását — habár hosszadalmassága miatt talán már is unalmassá vált már sok beszédem — kénytelen vagyok egy jövő számra halasztani. De abban aztán igazán be is végzem mondandóimat!

(Vége következik.)

Váradi Károly.

A színérezék képezése.

II.

A szemléltetési oktatás rendszeresen csak az iskolában kezdődik ugyan, de a gyermek már a szülei háznál kezdi a szemléldést. Erre nézve igen jó szolgálatot tesznek a képeskönyvek.

Kezdetben a gyermek a tarkaság és változatoság után vágyik, s ilyenkor legjobbak azok a képeskönyvek, melyekben mindenféle tárgy, rendszer nélkül fordul elő. Csak arra kell ügyelni a megválasztásnál, hogy a tárgyak egymáshoz való aránya a rajzban is lehetőleg meg legyen tartva, pl. a szobalámpás ne legyen akkora, mint a mellette álló ásó vagy kapa stb. Az sem jó még ilyenkor, ha mindenféle, a gyermek szemléletkörén kívül eső tárgyak (indián, zuáv, leopárd, griff stb.) vannak a képeskönyvben ábrázolva, mert ezek csak összezavarják képzeiteit.

Később oly képeskönyvekhez fordulunk, melyek-

ben már bizonyos rendszer van. Igen jó e célra a Prágában megjelent Tempszky-féle szemléltető képeskönyv, vagy az esslingeni (Esslingen Stuttgart közelében fekszik Württembergben) három kötetes szemléltető képeskönyv. Mindkét munka iskolai taneszközül van készítve, de a családban is igen jó szolgálatot tesz. Az utóbbi munka kivált azért becses, mert utolsó kötetében az öt földrész van egyes tájképekben növény és állatvilágával föltüntetve. Ép ily becses szolgálatot tehetnek a vallás és közokt. ügyi miniszterium által kiadott szemléltetési képek, melyek ugy compositio, mint élethűség és színezés tekintetében oly sikerültek, hogy egyik-másik keretbe téve bármely szobának díszére válhatnak.

Mivel a nevelés és tanítás nem különvált eljárás, a tanítás minden ágát ugy kell vezetni, hogy az alakilag is képző legyen. Így a színérezék képezése kiválszólag a beszéd- és értelemgyakorlatok és a természetrajz tanítása által eszközöltetik. A természetrajzi képeskönyvek kedves és hasznos taneszközök a gyermekek előtt. A szegénysorsu gyermek otthon nem igen jut képeskönyvhöz, mily becses tehát reá nézve, ha a tanító tanítás közben nem fősvénykodik a képeskönyv elővételével.

Tehetősb szülők a házi olvasmányokat is fölhasználhatják a színérezék fejlesztésére. Ifjusági irataink között igen sok van olyan, mely színezett képekkel van díszesítve. Ott vannak pl. a Franklin-társulat képes mesekönyvei (Hamupipőke, Tüskerózsa stb.) vagy Hochenauer történeti elbeszélései (Erzsébet, Remellay történeti elbeszélései, Hauff napkeleti regéi stb.) A hazai történetet is többen megírták az ifjuság számára, s képekkel illusztrálva kiadták. A gyermek, ezekkel kezében nemcsak ismereteket szerez, hanem hazafiui érzése föllángol, s izlése nemesedik.

A fejlődöttebb gyermekre nézve sok alkalmat fölhasználhatunk a színérezék, az izlés nemesítésére. Elvárhatjuk tőle, hogy öltözetében kerülje a cifraságot, szeresse az egyszerűséget. Ez leginkább a leánykákra nézve kívánatos, mert főleg a női ruha az, mely izléssel megválasztva emeli, de izléstelenül összeállítva tönkreteszi a nőiesség kellemét. A jó példa és oktatás nagyon sokat használ. Öltözködjék a mama egyszerűen, de izléssel, s lánya is követni fogja példáját.

A szabad természet is nagyban befoly a színérezék fejlesztésére. Melyik gyermek nem gyönyörködik, ha figyelme oda van irányozva, az est és hajnalpirban, a nap sugarai által megaranyozott fellegekben, a szivárványban, az erdő zöldjében, a távol hegyek szin-pompájában? Van-e a sik vidék lakójának szebb látnivalója mint a játszi délibáb vagy a hegyvidék gyermekének a távol havasok és jégmezők szin-pompája?

S a művészetről, mely a szépet teremteni a természettől leste el, hallgassak-e? A nyilvános képtárak, tanácstermek, templomok, főuri termek stb. képei arravalók-e, hogy azokban csupán gyönyörködjünk?

Nem szolgálhatnak-e azok is nevelési eszközökül? A művészi ecsettel készült képek látása nemesíti színérzékünket, s fogékonyá tesz a szép iránt. Ott van p. a Nemzeti Múzeum képtárában Vayk keresztelése, Hunyady László búcsuja, Bethlen tudósai körében, Fransepán és Zrinyi utolsó találkozása, Erzsébet királyné Deák ravatalánál stb. Ezek és egyéb történeti-, tárgy- vagy genreképek itt is, ott is a gyermeknek megmutatva többoldalú nevelői hatással bírnak, s ezek egyike az izlés nemesítése.

Nem volt céлом jelen alkalommal az aesth. képzés egészét felölelni, most csak a színérzék fejlesztésére hívom föl a szülők és nevelők figyelmét, mert ennek elhanyagolását oly sokszor és oly sajnosan vagyunk kénytelenek tapasztalni a társadalomban. Az egyes érzékek szerepe szellemi életünkben igen különböző, s a külvilág megismerésében az oroszlanrész kétségtelenül a látás érzékét illeti meg; ennek pedig eredeti tárgya csakis a szín s ennek különböző fokozatai, nem pedig a térbeliség, mely utóbbinak észreállításához már lényegesen hozzájárul a tapintás érzéke is. Óvjuk tehát a szemet, s fejlesszük a színérzékét, mert ez nemcsak az aestheticai képzésre, de a gyakorlati életre nézve is nagyon fontos.

Bárány Gyula.

K Ü L F Ö L D.

Anglia. Lord Hamilton, az angol közoktatásügyi miniszter, f. évi július 30-án közoktatási célokra az alsó háztól 2.481, 168 $\%$ sterlingre kért és nyert hitelt. Ugyanekkor az angol népoktatásügynek a múlt 1878-ik évben tett haladásáról igen kedvezőleg nyilatkozott. Szavait számokkal támogatta, melyekből közöljük e helyen a következő adatokat:

A mondott évben az iskolába járó gyermekek száma mintegy 11%-kal növekedett. Iskolába rendszeren járt 2.400,000 gyermek, mint tanköteles pedig be van írva 3.400,000. Angliában és Wales-ben jelenleg az iskolában 3.950,000 gyermek számára van hely, úgy hogy e tekintetben is a megelőző évhez viszonyítva 8% haladás mutatkozik. Az 1879-ki tanév folytán 1112 új iskola nyitott, és pedig 506 önkéntes adakozásból, 606 pedig állam és felekezeti költségen. Az összes költségeket a tanulók számához arányítva, egy gyermek tanítása körülbelül 15 sh. 9 d.-ba kerül. A tanító-személyzet áll 28,000 rendes és 5700 segéd-tanítóból; ezek mellett mint két nemből mintegy 31,000 haladottabb tanítvány segítkezik a tanítónak működésében. Ha a tankötelesek mindnyájan (3.950,000) járnának iskolába, legalább is 33,000 rendes tanítóra lenne szükség. A tanítók évi fizetése 1870 óta átlag 95-ről 119 $\%$ str-re, a tanítónőké 57-ről 71-re emelkedett.

Ausztria. A cs. kir. központi statisztikai hiva-

tal által kiadott évkönyvben Ausztria 1877/78 évi közoktatásügyi viszonyairól a következő stat. adatokat találjuk:

Az 1877/78. tanév téli felében az állam 7 egyetemének 9181, a nyári félévben 8504 hallgatója volt. Ez egyetemeken a mondott évben 571 avattatott tudorára. A jogi államvizsgákra jelentkezett 2553, kik közül 2120 sikerrel állta ki a vizsgát, ellenben 433 megbukott. A polytechnikumoknak volt a téli félévben 3316, a nyáriban 3054 hallgatójuk. A többi felsőbb szakiskolák tanulói száma tett az év végén 1081-t. A 92 gymnasiumban tanított 1852 tanító; tanítványaik száma 28,773; a 62 realgymnasiumban volt 955 tanító és 11,933 tanuló; a 73 reáliskolában pedig 1407 tanító s 20,070 tanuló. A 42 tanítóképezde növendékei száma 7722, — 634 tanárral, a 29 tanítónőképezdeben pedig volt 3810 növendék és 345 oktató. A kereskedelmi tanintézeteket 4996, az ipar tanodákat 23,854, a zene- és más művészeti iskolákat 8487, a gazdasági iskolákat pedig 1782 növendék látogatta.

Végül a 15,166 polgári- és népiskolákban működött 31,196 tanító s járt 2.134,683 tanuló.

Franciaország. A francia nemzetgyűlés Ferry közoktatásügyi miniszternek javaslatát, melyben a leánygyermekre is kimondatik az elemi iskola végzésének kötelezettsége, heves vita után elfogadta. Ugyanezen alkalommal az 1880-ra vonatkozó közoktatásügyi budget is megszavaztatván, e célra 58.268,000 frt. vétetett fel, és pedig ebből 30 millió az elemi oktatásügyre. Az 1869-ik évi közoktatásügyi budget 25.712,000 frankot tett; 1876-ban már 38.220,000, — 1877-be 49.211,000, — 1878-ban 53.640,000, — 1879-ben 55.773,000 frankra emelkedett. Így tehát a francia-porosz háború óta az állam kiadása a közoktatásügyre évről évre nagyobb, s rövid tíz év alatt 128%-kal emelkedett! Alig van szebben jellemző vonása a francia nemzetnek ennél. — De e nagy áldozatok mellett is még sok teendő vár a fiatal köztársaságra; mert a mint a nemzetgyűlésben Allégre képviselő felemlité, még a tanköteleseknek körülbelül $\frac{1}{10}$ -e, mintegy 600 ezer gyermek, még semmiféle iskolába nem jár, s még 1876-ban a hadköteles ifjak közül mintegy 45,000 volt olyan, ki sem írni, sem olvasni nem tudott. Ez különben érthető, mert 1860 előtt a tanköteles gyermekeknek még fele sem részesült semminemű oktatásban. Jelenleg azonban Franciaországban a tekintetben is oly rohamos haladás van, melyet csak egy francia nemzet mutathat fel. — A statisztikai bizottság által — melynek egy Lévassour, Block, Grèard s Franciaország még több tekintélyes férfja tagja — kiadott „Statistique de l'enseignement primaire 1876-77“ Franciaország népoktatásának ügyét illetőleg a következő adatokat közli:

Az 1876. december havában megjelent népszámláláskor Franciaországban 6—13 éves kora tanköteles

gyermek volt 4.502,894. Ezen, az összes népességnek mintegy nyolcadát tevő mindkét nembeli gyermekek számára volt mindössze 71,547 népoktatási tanintézet. Ezek közül 9352-ben a tanítás egészen ingyenes volt; ezen kívül az összes nyilvános iskoláknál, s részben a magán iskolákban is a tanulók egy része tandíjmentességet élvezett. A leányiskolák száma (29,126) nagyobb mint a fiu-iskoláké (25,418), jóllehet mind a tényleg iskolába járók közt, mind általában a tankötelesek közt több fiu van mint leány (2.278,295 szemben 2,224,599-el.

Vegyesiskola mindkét neműek számára van 17,003. Az iskolák legnagyobb része, nevezetesen 51,657, világi tanítók vezetése alatt áll; különösen a fiu- és a egyes-iskoláknál van a papi elem háttérbe szorítva, — csak 4272 iskolában tanítanak; — ellenben a leányiskoláknak több mint fele (15,618) egyházi személyek vezetése alatt van.

Az összes népoktatási tanintézeteknél 110,709 tanító és tanítónő működik; ezek közül több mint fele tanítónő, nevezetesen 58,992; magoknál a nyilvános intézeteknél is 78,063 tanerő közt 33,663 tanítónő, vagy is több mint 43%. Ennek oka részint a tanítók és tanítónők javadalmazását szabályozó fennálló törvényekben, részint és még inkább abban keresendő, hogy az egyházi rendek nagyobb része tanítással is foglalkozik. Így történik aztán, hogy míg minden 100 iskolára csak 28 jut, melyben egyházi személyek működnek, addig minden 100 tanerőből 42 egyházi személy. Vagy világosabban számokban kifejezve:

Az összes franciaországi népiskolákban tanít:

	tanító	tanítónő	összesen
világi	42,249	21,776	64,025
egyházi	9,468	37,216	46,684
együtt	51,717	58,992	110,709

Az összes tanerőkből 41712 semmi képesítéssel sem bir; okleveles csak 40,171 tanító és 19,325 tanítónő és pedig a világi rendből, tehát a nagyobb rész; ellenben az egyháziak közül csak is 3768 tanító és 5733 tanítónő, tehát a sokkal kisebb rész.

Az iskolai beiratási naplók adatai szerint az 1876 1877. tanév végén 4.716.935 gyermek, és pedig 2.400,882 fiu és 2.316,053 leány járt a nyilvános és magán intézetekben az elemi osztályokba. Ezekből tanköteles koru volt 3,742,376 gyermek, és pedig 1.907,027 fiu és 1.835,349 leány. Továbbá 64,155 tanköteles korban levő gyermek a salles d'asile-ekben és 71,620 a magasabb tanintézetekben nyert oktatást. Ez adatok szerint tehát a 6—13 éves 4.502,894 gyermek közül csak 8.878,151 részesült iskolázásban; 624,744 ellenben, és pedig ezek közül 270,680 fiu és 354,063 leány, vagy általában nem járt iskolában, vagy a háznál tanitatott, vagy oly magánintézetekben járt, melynek adatai nem kerültek a stat. bizottság elé. Ily eredménnyel azonban a nagy lendületnek indult francia oktatásügy méltán meglehetően elégedve, különösen ha meggondoljuk, hogy ama

624,743 szám lényegesen apadni fog az által, hogy az iskolai év kezdete és vége vajmi gyakran nem esik össze a tanköteles kor határával, és hogy hány gyermek van gátolva az iskolába járásban testi félszegség, szellemi hiányok és más akadályok miatt. S ha ezeket leszámítva, még is lényeges szám marad fenn az iskolába általában nem járóknak: még e mellett sem kételkedhetünk a francia népoktatásügy szép jövőjén azon rohamos haladás után, melyet az 1870. óta felmutat s azon általános érdeklődés mellett, melyet az egész nemzet a tanügy iránt tanusit.

K. S.

Buisson felolvasása a szemléltetésről.

III. Erkölcsi szemlélet,

Uraim, csak futtában vázolhatom már tárgyamnak harmadik részét. Talán nem a legesekélyebb fontosságu, de bizonyára a legkönnyebb. Az erkölcsi szemléltetésről akarok beszélni és nem tudván felölelni az egész tért, önök kegyes engedélyével, csak a főbb pontokat fogom föl említeni. Az erkölcsi szemlélet egyfelől az erkölcsi és vallásos képzésre, másfelől a társadalmi és polgári nevelésre van befolyással.

Van uraim, e téren is tárgya a szemléltetésnek; vannak az emberi lélek mélyén oly egyszerű igazságok, melyeknek felfogását már a népiskolától megkívánjuk ép oly könnyen és ép oly sikeresen, mint a józan észhez szóló igazságokat, az érzékelhető valóságot.

„Két dolog tölt el bámulattal és tisztelettel, mondá Kant, a bölcsepsz: a csillag borította égbolt fejjünk felett és a kötelesség törvénye sziveink mélyén.“ (Taps)

Vezessék el önök egy este néhányat legidősb és legérettebb növendékeikből a falu végén levő alacsony vityikóktól egy pár száz lépésnyire a sik mezőre azon órában, midőn az élet és munkásság zaja elcsillapul és irányozzák e növendékek figyelmét a csillagos égboltra. Soha sem látták. Soha nem ragadta meg őket a számlálhatatlan világok, az örök rend, és az egyetem örök mozgásának gondolata. Ébresszék fel önök bennök ez új eszméket, a végtelen e látványát, jelenítsék meg azon látványt, melynek hatása alatt földre borultak Ázsia első pásztorai és a melynek hatása alatt ugy reszketett Pascal lángelméje, mint az övék.

Hadd nyiljék föl szemök e csillaggal rakott égbolt szemléltetésére, mely minden este föltárul előttünk emlékeztetni arra: mik vagyunk a valódi mindenséggel szemközt. Ez is tárgyi lecke, Uraim. — Vethetik tán önök az ellen, hogy a csillagászatot nem tanulmányozták. Mindegy! Nem a tudományról van szó, de arról, hogy a gyermekek érzelmvilágába vigyenek be olyasmit, a mit önök éreznek. Nem tudom: mit fognak nekik mondani, de azt igen, mily hangon fogják azt mondani, és ez a lényeg: tudom, mint fognak ők fi-

gyelmezni, tudom, hogy míg sokáig fognak ők gondolni azután is, hogy önök velük beszélgettek arra, a mit halottak; és tudom, hogy e naptól kezdve valami másnak fogják e növendékek önöket nézni, mint a helyes írás és számolás mesterének. (Taps.)

És a mi azon másik fontosságot illeti, melyről a bölcsész beszél, a mi a kötelesség és lelkiismeret fenségét illeti, kell-e mondanom, hogy a szemlélet minő hatályával lesznek önök képesek azt a növendékkel fel fogatni, szemléltetni, bámultatni, tiszteletre gerjeszteni? Kell-e mondanom, hogy minden lecke órán, minden órán osztályon kívül, az önök szava, példája által adhatnak annak szemléletére alkalmat, mi az emberi természetben legnemesebb? Azt hiszik önök, hogy feladatoknak e része másodrendű? Nem, bizonyára nem. Talán ellenkezőleg attól tartanak, hogy igen messze ez ne terelje el önöket, hogy szerepükből ki ne essenek? Magam részéről nem félek ettől; soha elfogadni nem bírnám, hogy a tanító kilépjen hatásköréből, midőn lelkének javát szenteli akár az erkölcsi és vallásos érzés fejlesztésére, melyet mint minden egyebet fejleszteni kell, akár a polgári nevelés, a polgár képzésére. Nem fogadván el soha, hogy azt mondják a tanítónak, hogy feladata be van fejezve azzal a könnyűvel, melyet legutoljára csukott be és azzal a leckével, melyet legutoljára mondatott föl. (Élénk taps.)

Kétségen kívül, mihelyt e tért érintjük, a tárgy felette kényes, a nehézségek nagyok és nagy számmal vannak; vannak ezek közt olyanok, melyek a küleletről erednek, a körülmények, viszonyok, előítéletek, bizalmatlanság, különböző akadályok, ezek legkevésbé nyugtalanítanak engemet tekintettel önökre; de a mi engem kiválóképpen elfoglal azon nehézség, hogy mindig azon magaslatra emelkedjenek, melyre önök óhajtának, mindig méltóan beszéljenek e nagy dolgokról, a növendékek elé az erkölcsi eszményről elég magasztos képet varázsolni és lelkökben annak művelése iránt élénk fogékonyságot gerjeszteni. Ha feleslegesnek, ha fényűzésnek is látszanék, ez a világon a legfontosabb, ez az egyetlen tér, melyet népuralom parlagon nem hagyhat végveszély nélkül. (Taps.) De van egy szabály, melyet követve kikerülhetik önök azon veszélyt, hogy eltévedjenek. Minden erkölcsi és társadalmi kérdésben a szemléleti elem az önök feladata körébe tartozik és a népnevelés hatáskörébe jut; egyéb nem.

Azon kényes természetű területeken, melyek a vallással és politikával érintkeznek, azon nagy erkölcsi igazságok körében, melyek az ember és polgár nevelésének alapjait alkotják, két pontot kell jól megkülönböztetni. Egyik egy idős az emberiséggel, minden szívvvel veleszületett, minden lelkiismeret alkat részévé vált, az emberi természettől elválaszthatatlan, és épen ezért minden ember előtt teljesen világos és szembezőkő igazság alakját ölti föl: ez a szemlélet köre. De van egy más, tanulmány, elmélődés, vita és

tudomány gyümölcse; kétségen kívül ez is nem kevésbé tiszteletre méltó igazságokat tartalmaz, de ez igazságok nem épen oly szembezőkők, nem épen oly egyszerűek, nem minden elmének megközelíthetők. Lássák uraim, e tér, mely ellenmondásoknak, a szenvedélyeknek van alávetve, ez minden esetre külön hosszú és beható tanulmányt kíván meg, ismétlem, e tér nem tartozik a népoktatás körébe: ezt ne érintsék önök. (Taps.)

De a másik az önök feladatához tartozik és azt meg is kívánhatják önöktől növendékeik. Azt állítják sokan, hogy ezek oly fentartott kérdések, melyeket önök hatásköréből ki kell zárni. Feleljék önök, hogy ezek nem kérdések többé, de alapigazságok, melyek minden növendéknek nélkülözhetetlenek. A hitvallások úgy változhatnak, mint a politikai vélemények, de soha sincs ingadozásnak kitéve a végtelen, az isteni, az erkölcsi tökély, igazságosság, önfeláldozás szemlélete; ama másik nagy dolognak szemlélete, melyet soha sem birtak meghatározni, de melyet azért nem kevésbé szeretünk: a hazáé!

Oh ne beszéljenek nekünk arról, hogy a népnevelés körébe tartozó e szentdolgok onnét kizárassanak. Ne kívánják azt, hogy a tanító géppé váljék, közönyös szívvé, félénk és megrezzent szellemmé, egy állásánál fogva semmivé, ki félne attól, észre ne vegyenek könyeseppet szemében, midőn vallásos hitéről beszél, vagy fölindulás okozta remegést hangján, ha szól a hazáról, ha a köztársaságról. (Taps, vihar.)

Duruy ur mondta egy alkalommal: Neveljétek embereket! Van uraim, ennek egy feltétele: legyetek emberek! (Taps.) Mai napság önök hivatásszerű első feladata a mérték, a mérséklet, eszély és a legvigyázóbb körültekintés, óvakodás, hogy a gyermek kedélyére nyomást ne gyakoroljanak.

Sokkal jobban tudják ezt önök, mintsem szükségesnek tartanám tovább fejtegetni; de ne menjen e kötelességre fordított gondjuk odáig, hogy szemelől tévesszenek egy kötelességet, mely soha pontosabb nem volt mint napjainkban, azt t. i. hogy elejét kell venni annak, hogy a népnevelés anyagiasságba süllyedjen alá. Uraim, nem joga, de kötelessége önöknek, a szív és lelkiismeret szejmit az erkölcsi fényre megnyitni, valamint a szellemét is, kötelessége nem hagyni ki önök oktatása köréből egyikét sem azon nagy szemléleti igazságoknak, melyekre a léleknek életszüksége van. Le mondani ezekről annyi volna, mint gyermekeinket örökségből kitagadni! H. 1.

(Folytatjuk.)

AZ ALAKTAN TANÍTÁSÁRÓL A NÉPISKOLÁBAN.

(Folytatás.)

A második osztályban az alaktan a rajz és számolás alapján kezelendő oly formán, hogy az el

ső osztályban ismertetett alakokat itt rajzban állítatjuk elő. — Taneszközül kell egy három vagy négy decimeter hosszú és emeterekre felosztott vonalzó, melynek segítségével alakítják a tanulók a meghatározott hosszúságu és szélességű vonalakkal a különböző mértani alakokat. — A tanításban itt az a főcél, hogy tudjanak a tanulók meghatározott hosszúságu és irányu vonalakkal egy három vagy négy szöget csinosan és pontosan előállítani. Ezeket egy kis gyakorlat után, magánfoglalkozásul lehet felhagyni. Pl.

Rajzolatok gyermekek 9 cm. hosszúságu vonalakkal egy három és egy négyszöget; s még egy négyszöget, melyben a vízszintes vonalak legyenek 12 cm. hosszúak, a függő vonalak két akkorák!

Ha a rajzban annyira előhaladtak a tanulók, hogy az egyes alakokat csinosan előtudják állítani, ismertesse meg a tanító a három és négy szögeket neveik szerint is, miben következőleg járhat el: Felmutat egy egyenoldalu háromszög alakot, kemény papírból kivágva s kérdi hány éle és szöge van ezen papírlapnak? Milyen irányuak az oldal élek? Mérjétek meg az egyes oldalélek hosszúságát s a talált eredményt írjátok táblátokra! Hány cmter hosszúak az egyes oldalak?

A felméréskor ki fog tűnni, hogy mind a három oldal egyenlő hosszú, melyből azután megismertethetjük az egyenoldalu háromszöget. Hasonló módon kell ismertetni az egyenlőtlen oldalú és egyenszáru háromszögeket, valamint az egyenoldalu négyszögeket, téglányt, dülényt, dülénydedet, ferdényt és ferdénydedet is, melyeket a palatáblán után rajzoltatunk s házfeladványként ezen alakokat fából, papírból elkészítetjük.

Feltéve, hogy mind ezeken a tanító részletesen átment, az alakoknak egymástól való helyes megkülönböztetése végett a tanulókat következőleg kérdezi ki: Hány vonal és hány szög van minden háromszögben? Hosszúságokra nézve milyen vonalokból áll az egyenoldalu, egyenszáru és egyenlőtlenoldalu háromszög? Miben hasonlít az egyenoldalu háromszög az egyenszáruhoz s viszont miben különbözik attól?

Továbbá: hányféle alakuk a négyszögek, s melyek azok? Hány szög és vonalból áll minden négyszög? A téglányban melyek a párhuzamos vonalak s mi hasonlóság és különbség van ez és a négyzet közt? A dülény és dülényded milyen irányu vonalokból áll? A ferdénydedben vannak-e párhuzamos vonalak? Nevezétek meg a tanteremben lévő négyzet és téglány alakú tárgyakat? stb. Szükségesnek vélem néhány példának felhozatalával feltüntetni továbbá még azt is, hogy mimódon lehet ezen alakok tanítását a számtan-nal kapcsolatba hozni. P. o. mily hosszúak azon egyenoldalu három és négyszögek oldalai együttvéve, melyekben az egyes oldalak hosszúsága 4 dm. és 2 cm? Ha egy egyenoldalu három vagy négyszögben az oldalak együttvéve 24 cm. hosszúak, milyen hosszú akkor egy-

egy oldal? Egy téglányban a vízszintes vonalak 8, a függő vonalak 12 dm. hosszúak; mennyi a négy oldal együttvéve? A számolást az egyes tárgyak megméréstésével kell végeztetni.

A harmadik osztály tananyagául felveendőek először a mértani testek u. m. kocka, hasáb, henger, kup, gula és gömb szemléltetés után való megismeretése. Az egyes alakok szemléltetésekor mutassa fel a tanító azon mértani testet, melyről tanítani akar s ismertesse meg azt azon lapok száma és alakja szerint, melyből az illető test össze van téve. A kockát p. u. következőleg szemléltetheti: egy kemény papírlapokból összerakott kockát mutat fel s észrevéteti azon a lapok számát és azok alakját, ugyszintén a vonalok és szögek mennyiségét is. Azután hasonlítassa össze ezt a hasábbal s kerestesse fel e kettő közti különbséget és hasonlóságot, mikor is ki fog tűnni, hogy a kockának is, a hasábnak 6 lapja, 8 éle és 12 szöge van, de míg a kockának mind a hat lapja egyforma nagyságu és négyzet alakú, addig a hasábnál négy téglányalakú oldallap és két négyzet alakú alaplap van.

Hasonló módon ismerteti meg a többi mértani testeket is, a hol legkivált az egyes analógiai jeleknek két mértani test közt való felkerestetése és a nem hasonlóknak feltüntetése képezze a tanítás lényegesebb részét, mert nézetem szerint csak így lehet ezen alakokat úgy feldolgozni, hogy a növendékek az egyes mértani testekről magoknak tiszta fogalmat tudjanak szereznii. — Igen jó szolgálatot tesz itt az, ha ezen mértani alakok szappanból, keményre gyurt s faragható agyagból a növendékek által is előállíthatnak.

Számtani ismeretekben ez osztály növendékei annyira előhaladtak, hogy itt meglehet a tizszer, százszor kisebbített mértékeket is ismertetni, mi különösen ez osztályban a földrajz tanításánál nélkülözhetlen. Nem lesz nehéz a növendékekkel megértetni, hogy ha mind azt, a mi a valóságban egy méter, rajzban dméterrel vagy cmeterrel rajzoljuk, első esetben tizszer, a másodikban százszor kisebbített mértékkel rajzoltak. — Ezt a tanító rajzban következőleg szemlélteti: megméri egy növendékkal a tanterem hosszúságát és szélességét s tegyük fel, hogy a hosszúság 6 m. 8 dm. a szélesség 4 m. 4 dm., akkor rajzban a tanterem alakja egy téglány alakú négyszög, melyet a fekete táblára tizszer kisebbített mérték szerint rajzolva lesz a hosszúság 6 dm. 8 cm, a szélesség 4 dm. 4 cm.; százszor kisebbített mérték szerint a hosszúság 6 cm. 8 mm, a szélesség 4 cm. 4 mm.; hasonlóan kell rajzoltatni mérés után a többi tárgyakat is.

A második és harmadik osztályban ismertetett három és négyszögek meghatározására csak is a különböző irányu és hosszúságu vonalak szolgáltak; kiegészítésül ismertetni kell ezen alakokat szögeik nagysága szerint is, valamint a szabályos és szabálytalan sok szögeket, mi a negyedik osztály tananyagát tenné.

Mielőtt a tanító a szögek nagyságának mikénti meghatározására vezetné a tanulókat, szemléltesse a földgömb egyenlítőjén a körnek fokokra való osztását, valamint azt is, hogy minden körben 360, egy fél körben pedig 180 fok van. Egy ily fokokra osztott félkörből ismertesse meg a szögmérőt, s ennek alkalmazását mutassa be a különböző nagyságu szögek méretésekor. E végből rajzoltat elsőbben egy vízszintes vonal jobb felőli végpontjára egy függő vonalat, miáltal egy szög fog száruazni; hasonló módon egy vízszintes vonal végpontjáról egy balra és egy jobbra dülő vonalat. E három különböző nagyságu szögből tüntesse fel a szögek nem egyformaságát, a mi két vonalnak egymáshoz való közeledéséből és távolodásából eléggé szemléltethető. Később az egyes szögek nagyságát határoztassa meg a szögmérő segítségével is, megismertetvén egyszersmind egy vízszintesre huzott függélyes vonalból a 90° derék szöveget, egy vízszintesre huzott jobbra vagy balra dülő vonalból az 1 és 90° közt lévő hegyes szöveget, egy egyenes vonalra huzott félkörből a 180° -u egyenes és egy vízszintes vonal jobb felőli végpontjából lefelé huzott balra dülő vonallal származtatott szögből a kihajlószöveget.

Ha minden egyes szöveget megismertetett, kérdezze ki a növendékeket következőleg: Hány félék a szögek nagyságukra nézve? Hány vonal szükséges egy szöghöz? Melyik a legkisebb s melyik a legnagyobb szög? A hegyes, tompa és kihajló szögek hány fok között változnak? Egy 45° -u hegyes szöghöz, milyen és hány foku szög kell, hogy egy derékszög származzék? Milyen szög a 130° -u s hány fokkal kisebb ez egy egyenes szögnél?

A második osztályban megismertetett három és négy szöveget, most már ismertetni kell szögeik szerint is, mely alkalommal megmértvén minden egyes három és négyszög szögeinek nagyságát, ki fog tünni, hogy minden négyszögben a négyszög együttvéve 360° ot tesz, míg a háromszögek fukai ennek épen fele, azaz 180° -t tesznek. E szerint minden háromszög fele a négyszögnek, vagy is minden négyszögben két három szög van.

Miután ez osztályban a három és négyszögű alakok teljes ismertetése egészen bevégezendő lenne, foglaljuk össze mind azt, mi ezen alakok felismerésére vezetheti a tanulókat s kérdezzük ki őket még egyszer következőleg: A háromszögek szögei együttvéve hány fokot tesznek? Egy derékszögű háromszögben az egyik hegyesszög 51° -u, mily nagy a másik hegyes szög? Az egyenoldalu négyszög és a téglány milyen szögű háromszögekből áll? Milyen két három szögből van összetéve a dülény és dülényded? Egy hegyes és egy derékszög összetételéből milyen alaku négyszög származik? A ferdénydedet milyen alaku két három szög lehet osztani? Valamely négyszögben, három szögnek fukai 270° -ot tesznek, mily nagy és milyen szög a ne-

gyedik? stb. A szabályos és szabálytalan sok szögek alakításánál legcélszerűbb úgy járni el, hogy egy kört annyi egyenlő vagy egyenlőtlen részre osztunk, a hány sokszöveget akarunk előállítani.

Igy például egy szabályos nyolcszög rajzoltatásánál osztassuk fel a kört elsőbben két, azután négy részre azaz derékszögekre; minden derékszöveget ismét két egyenlő részre; ha most a felosztási pontok egyenes vonalakkal köttetnek össze, elé fog állani a szabályos nyolcszög, mely egyszersmind háromszögekre is van osztva. Egy ily szabályos sokszögben lévő háromszögek számából egyszersmind azt is megfogják érteni a tanulók, hogy minden szabályos sokszögben annyi háromszög van, mint a hány oldala van a sokszögnek. Lehet úgy is eljáráni a sokszögek alakításánál, hogy a kört a háromszögek fukai szerint osztatjuk fel részekre. Ezt egy szabályos 12 szögnél következőleg lehetne szemléltetni: rajzol vagy rajzoltat a tanító egy kört, mivel pedig egy körben 360° van, azt kell megtudni, hogy ha a kört 12 részre vagy háromszögre osztjuk fel, egy ily háromszög csucesszöge hány foku lesz? — Ez pedig annyimint $360:12$; azaz a körben 12 oly háromszög van, melynek csucesszögeik mind 30° -uak.

A szabálytalan sok szögek különböző hosszúságu vonalokból vannak alkotva, s ha egy ily sokszöveget felosztunk háromszögekre ki fog tünni, hogy minden szabálytalan sok szögben annyi háromszög van, mint a hány oldala az kettő híján.

Belévén végezve a négy első osztály tananyaga, mi az alaktan tanításának alaki céljaként dolgoztatott fel, még csak annyit említek meg, hogy ezen osztályokban a tancél először az, hogy ismerjék a tanulók azon természeti tárgyakat alakjaik szerint is, melyekkel a mindennapi életben találkoznak s a felismert alakokat tudjuk rajzban is előállítani. Másodszor az, hogy költünk érdeklődést a növendékekben a különböző alakú tárgyak megfigyelésére, felkeltvén ezáltal a művészet, ipar és mesterség iránti előszeretetüket. —

AZ ÁLLAMI KÖZÉPIPARTANODA.

A napokban egy nagyfontosságú intézet fog Budapestben megnyitani: az állami középipartanoda. Mióta a közoktatásügyi miniszterium az intézetnek szervezetét nyilvánosságra hozta, azóta a fővárosi sajtó sokat foglalkozott a középipartanoda értékével, de minden gáncsolás mellett is igen fontos vivmány ez intézet életbeléptetése. Az „Egyetértés“ után közöljük annak szervezetét a következőkben:

A középipartanoda osztályai következőleg osztáznak föl:

I. Építészeti szakosztály: a polgári építészeti, az építési anyagok, az épületek fő és mellékreszei s az összelrendezés kimerítő tárgyalásával; a telekmérés, a

Melléklet a „Család és Iskola“ 17-ik számához.

műépítézet alaktana, a mintázás; a fűtés és szellőztetés; az építézet körében használt készülékek és gépek.

II. Gépészeti szakosztály: a gőz és vízi motorok és készülékek gyártása; a mezőgazdasági gépészet; a vasuti gépészet.

III. Gyáripari szakosztály. a) A szervetlen vegytan körébe tartozó iparágak: a mész, gypsz és cementégetés; a szintelenítő halvány vegyek s a szervetlen festőanyagok gyártása és alkalmazása; a sóda és kénsav, a salétrom s a salétromtartalmu anyagok, a gyújtó szerek gyártása; a közönséges s tűzálló téglá, az agyagáruk, a majolika gyártása és festése; a fehér és színes zománcz gyártása: az ipar céljára szolgáló különféle pornemek gyártása; a víz vegytana, a gázokat tartalmazó viznemek gyártása. b) A szerves vegytan körébe tartozó iparágak; a keményítő gyártása a gabnaneműek, rizs és burgonyából; a tápszerek gyártása; a sör, szesz, cznkor és ezet gyártása különféle anyagokból; a kenő anyagok s olaj gyártása, a viasz tisztítása, a szappan különböző nemei, az illatszerek, a stearin- és fagygyugyertya gyártása; a gummi-félék és kautsuk, az enyv, lack, firniss és a cyan-vegyek gyártása; a tentanemek, szerves festő anyagok gyártása és alkalmazása; a bőrgyártás, a világító gázgyártás. c) E szakosztály több önálló szaktárgya lesz még a fém-vas, szövet és a faipar.

A tanfolyam három évre terjed, az elsőben csak elméleti közös tantárgyak adatnak elő, a gyakorlati szaktárgyak előadása a felsorolt három szakosztály alakításával a második évben kezdődik s így két évig tart.

A tanítás díjmentes. A beiratások az intézet igazgatójánál november 2-dik napjától 15-kéig tartanak. Felhívjuk iparosainkat, hogy ezen alkalmat minél jobban felhasználni igyekezzenek. E tanintézet körében — a mint a közölt programból látható — a legkülönbözőbb iparágak terén működők is oly magasabb kiképeztetést nyerhetnek, a minőnek megszerzésére ez időnk szerint a külföld egy hasonló iskolájában sem nyílnék alkalom.

A magyar iparos-osztály legsajátosabb érdeke követeli, hogy szakképzés által is műveltségi értékét növelje, munkaképességét fokozza.

Megemlítjük, hogy ez intézet igazgatójává Hege-dűs Károly gépészmérnök neveztetett ki, a ki a kormány megbízásából a fém-vasipar s az iparos oktatás rendszerét Nyugat-Európa államaiban több évig kiváló sikerrel tanulmányozta.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

J e g y z ő k ö n y v

„Magyarországi Tanító-egyletek Szövetsége“ központi választmányának 1879. évi október hó 5. tartott üléséből.*)

Jelen van 32 tag. Elnök: Lakits Vendel, jegyző: Somlyai József.

*) A „Népn. Lapja“ után.

1. Lakits Vendel elnök, rövid, de lelkes beszéddel nyitja meg a gyűlést, üdvözölve a választmány szép számmal egybegyűlt tagjait, kiknek figyelmét a mai ülés fontosságára különösen felhívja. Bemutatja egyuttal a választmánynak Tipray Mihály, újpesti ig. tanítót, mint a pest-kis-kun-megyei hivatalos tantestület képviselőjét, kit a választmány élénk éljenzéssel üdvözöl.

2. Somlyai József, titkár, a mult ülés jegyzőkönyvét olvassa fel, melyre észrevétel nem tétetvén, az elnök által hitelesítettik.

3. Az elnök jelenti, hogy a szövetség alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve Pécsről Warga Ferencz, mint korelnök s Schneider Istvánt, mint korjegyző aláírásával ellátva visszaérkezett. A jegyzőkönyv, mely a választmány részéről is hitelesítettett, megőrzés végett a szövetség levéltárába tétetik.

4. A titkár jelenti, hogy az elnökség a mult üléstől uyert azon megbízatásának, hogy a szövetség ügyét illető közleményeknek a „Néptanítók Lapjába“ leendő felvétele végett a közoktatásügyi miniszterhez kérvényt intézzen, még nem tett eleget; bevárandónak tartja ugyanis az elnökség, míg az alapszabályok a belügy-miniszterium részéről elintéztetnek. Ugyanczen okból nem intézkedett az elnökség arra nézve sem, hogy a központi választmány egyes albizottságai megalakuljanak, valamint hogy az Eötvös-alapból a szövetség folyó kiadásainak fedezésére kölcsönösszeg vétessék fel.

A választmány e jelentést helyeslőleg tudomásul veszi.

5. A titkár felolvassa a zalamegyei ált. tanítótestület elnökségének levelét, melyben a nevezett testület a szövetséghez való csatlakozását jelenti ki, bemutatja egyuttal azon jegyzőkönyvi kivonatot, mely az említett testület részéről av országos nyugdíj-törvény egyes pontjainak módosítását tartalmazza. Ez alkalommal Tipray Mihály megbízott képviselő nevében a szövetséghez való csatlakozását jelenti még be a titkár a pest-kis-kun-megyei tantestületnek is.

E jelentéseket a választmány örömmel veszi tudomásul, az elnökséget pedig megbizza, hogy a zalamegyeiek fentérintett javaslatát a „Népnevelők Lapjában“ tegye közzé s annak tárgyalására a szövetkezett egyleteket szólítsa fel.

6. A központi választmány szeptembet 8-ki ülésének határozata folytán felszólította az elnökség a szövetségbe lépett egyleteket, hogy a két forint felvételi díjakat, valamint statisztikai kimutatásokat is a központhoz mielőbb küldjék be. A titkár jelenti, hogy e felszólításnak a szatmár-vidéki néptanító-egylet már eleget tett.

Ugy a felvételi díjak, mint a kimutatások további intézkedésig a titkár őrizetére bizatnak.

7. Lakits Vendel, elnök, jelenti, hogy magánuton bár, de megbizható helyről értesült, hogy a „Magyar-

országi Tanító-egyletek Szövetségének“ alapszabályait, melyeket a harmadik egyetemes tanítógyűlés végrehajtó-bizottsága terjesztett fel a kormányhoz jóváhagyás végett, a belügyminiszter ez évi szeptember hó 16-án leküldte a fővároshoz, a bemutatási záradékkal azonban nem látta el, mert a belügyminiszter a vallás-és közoktatásügyi miniszter illetékes véleménye alapján a szövetségi tervezetre a népoktatási törvényben alapot nem talál, sőt a nevezett törvény 147. §-a értelmében már 1872-ben adatott ki oly szabályrendelet, mely, miután a törvény intentioninak egészen megfelel, másféle szövetség létesítését szükségtelenné teszi. Ezen oknál fogva a tervezett szövetség megalakítását a belügyminiszter nem találta megengedhetőnek. Komoly meggondolásra és nyilatkozatra hívja már most fel az elnök a választmányt, mert a szövetség ügyében ekkor, ha a kormány leirata hozzánk hivatalosan is át lesz téve, késő lesz a választmánynak határoznia. — Somlyai József e felszólításra határozati javaslat alakjában írásbeli indítványt terjeszt elő, mely György Aladár, Rill József, Steiner István, Tanos Imre és Lederer Ábrahám hozzászólásaik után elfogadtatván, a következőkben határozattá emeltetik.

A „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetségének“ központi választmánya az elnök eme jelentésének következtében őszinte sajnálattal s legmélyebb fájdalommal vesz értesülést a magyar kormánynak a szövetség ügyével szemben tanusított eljárásáról. S habár az elnöki előterjesztés valóságában nincs is oka a választmánynak miért kételkedni, teljes hitelt annak mégis csak akkor fog adhatni, ha a kormánynak az alapszabályok meg nem erősítését tartalmazó leirata a központi választmánnyal hivatalosan közölve lesz. Szükségesnek tartja azonban a választmány, hogy azon szomorú eshetőséggel szemben, ha a szövetség létesítése a kormány részéről valóban meg nem engedtetnék, a leiratban foglalt állítólagos okokra s a szövetség jövőjére nézve már most nyilatkozzék; szükségesnek tarja ezt különösen azért, mert a szövetség ügyét egybeforvra látja a magyar nemzeti népnevelés áldásos fejlesztésével és kiművelésével, s mert a szövetség ügyét maga a választmány is teljes lelkéből iparkodott elősegíteni.

Ha igaz tehát, hogy a kormány az alapszabályoktól a szentesítést megtagadta s a szövetség létesítését egyáltalán meg nem engedte, a központi választmány legbensőbb s legtisztább meggyőződésétől vezéreltetve jelenti ki, hogy Magyarország alkotmányos kormánya a szövetség céljait nem méltatta kellőleg figyelmére, azon célokat, melyeknek elérésére nem csupán a tanító-egyletek által alakítani vélt s ideiglenesen már meg is alakított szövetségnek, de mindazoknak kellene törekedniök, kik a hazai népnevelés ügyére akár közvetlen akár pedig közvetett befolyást gyakorolnak.

Alapszabály-tervezetünk nyíltan mondja ki azt, hogy a szövetségnek nem más volt a célja, mint az,

hogy: összetartó erővel a tanügy felvirágoztatására működjék; nem másra törekedett, mint arra, hogy: a nevelés-tanítás elveit, módozatait tisztázza s a nemzeti jellemre és hazai viszonyokra tekintettel, a népnevelést meghatározott elvek szerint fejlessze; ama rég táplált, de még eddig el nem ért vágy után törekedett a szövetség, hogy: a társadalom minden rétegében a tanügy iránt érdekeltséget ébresszen s hogy különösen az iskola és szülei ház között szorosabb viszonyt létesítsen s ezáltal a népnevelés ügyét népszerűsítse; küzdeni kívánt azon magasztos célért, hogy: a népiskola valahára az öt megillető önállóságra emelkedjék; szóval: szívesen és lélekkel akarta előmozdítani a tanügy és a tanítók érdekeit.

Ily törekvések, ily nagyfontosságú eszmék benngyökereznek a népoktatási törvényben is. S ha mindemellett ily irányu törekvéseket a kormány meg nem enged, azt épen a népnevelés ügyének érdekében kell legőszintebben sajnálnunk. E magasztos elvekről és üdvös célokról azonban a magyar nemzet tanítói le nem mondhatnak.

Nyugodt s komoly megfontolással jelenti még ki a központi választmány, hogy téves ama felfogás, mely szerint a népoktatási törvény 147. §-a értelmében már 1872-ben kiadott szabályrendelet a szövetség létesítését szükségtelenné teszi.

Ezen indokolást, ha ugyan igaz, hogy a miniszteri leiratban bennfoglaltatik, annál fájóbban esik a választmánynak hallani, mert ez egyenesen a vallás-és közoktatásügyi miniszter ur véleményének kifejezése, holott épen ezen miniszternek kellene legjobban tudnia, hogy a nevezett § alapján még 1872-ben kiadott szabályrendelet mai napig sines végrehajtva, nem pedig a megyei hivatalos testületekre s annál kevésbbé az országos tanítói testületre, pedig hét év folyt már le az említett szabályrendelet kibocsátása óta. De ha végrehajtva lenne is az, a népoktatási törvény intentionak*) talán igen, de a nemzeti közművelődés követelményeinek egyáltalán nem felelne meg, mert a megyei hivatalos testületek tagjait a községi és állami intézetek tanítói teszik, kiknek száma hazánkban még szerfölött csekély, ugyannyira, hogy egyes megyékben éppen ezek csekély száma miatt nem is lehetett a hivatalos testületeket megalakítani. Igaz ugyan, hogy a hazában aránytalanul nagyobb számmal levő felekezeti tanítóknak meg van engedve a hivatalos testületekbe való belépés, de tény az is, hogy a felekezeti iskolák tanítói inkább felekezeti, de még inkább felekezetenküli szabad egyletekben kívánnak működni, mint a megyei hivatalos tantestületekben. És a szabad egyletek, melyeknek száma a hivatalos testületek számát ez idő szerint jóval felülmulja, épp oly törvényes alapon állanak, mint a hivatalos tantestületek, mert törvényesen megerősített alapszabályokkal bírnak. S mi nyíltan kimondjuk itt,

*) jobban mondva: írott betűinek

hogy a népoktatási törvény intentionainak a szabad egy-
letek inkább felelnek meg, mint a hivatalos testületek,
melyek működésükben a szabad egyleteket egyhamar
utól nem fogják érni. De érnék bár utól, az ügy ér-
demén az nem változtat semmit, mert a népnevelés
ügye követelte már eddig is s követeli mindig hango-
sabbban, hogy a hazában elszortan működő tanító-egy-
letek, legyenek azok hivatalosak, vagy szabadok, ere-
jüket egy célra: a népnevelés előmozdítására egy he-
lyen, mint központban egyesítsék.

A hazai tanító-egyletek e magasztos célt óhajtót-
ták elérni akkor, midőn ez évi augusztus hó 20-án a
szövetséget megalkották, a melynek létesítését azonban
a kormány meg nem engedte.

A központi válaszmány, feltéve, hogy elnökének
előterjesztése való alapokon nyugszik, mélyen érzett
fájdalmának a fölött ismételten ad kifejezést, hogy Ma-
gyarország alkotmányos kormánya nem enged meg oly
törekvést, mely egyedüli biztos alapon a magyar nem-
zeti népnevelés előmozdítását tüzte ki feladatául, őszin-
tén sajnálja, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter
nem engedi megteremteni azon szövetséget, mely a tan-
ügy felvirágoztatásában a kormánynak segítő keze, tá-
masza óhajtott lenni.

Az alapszabályokat meg nem erősítő leírata a kor-
mánynak, ha igaz, hogy e leirat valóban létezik, arra
fogja kényszeríteni a válaszmányt, hogy működését
beszüntesse; a törvény s hatalom iránti tiszteletnek
engedve fogja ezt tenni a válaszmány; a szövetség
magasztos eszméjéről azonban le nem mond, mert lelke
legszentebb meggyőződését tagadná meg, ha erről le-
mondana.

A szövetség, lehet, hogy a felsőbb hatalom által
fel fog oszlattatni, de reményli a válaszmány, hogy az
eszme nemsokára ismét testet ölt.

Erős hite és meggyőződése a központi választ-
mánynak, hogy Magyarország tanító-egyletei szintén
meleg érdeklődéssel fogják felkarolni továbbra is a
szövetség ügyeit, s e nagyjelentőségű eszmének mind-
végig buzgó hívei is maradnak. Erősen hiszi a választ-
mány, hogy a hazai tanító-egyletek nem fognak késni
a szövetséghez való csatlakozásukat a harmadik egye-
temes tanitógyűlés végrehajtó bizottságának, melyhez
feloszlátás esetén a szövetség iratai is áttétetnek, ké-
sedelem nélkül bejelenteni s e testületet sürgősen felhiv-
ni, hogy a szövetség megteremtése érdekében a hazai
tanító-egyletek nevében mindazon lépéseket tegye meg,
melyeket e nagyfotosságú eszme kivételére nézve
megtenni szükséges.

A tanító-egyletek igaz érzületében s kitarító buz-
galmában bizva, a feloszlátó miniszteri leiratot, ha
ugyan ilyen létezik, nyugod lélekkel fogja meghallgat-
ni a válaszmány, mert a szövetség ügyét ezzel elve-
szettnek még nem tekinti, a tanító-egyletek lelkes fel-

karolása megdermesztett állapotából mielőbb életre fog-
ja azt ismét kelteni.

8. A központi válaszmány e jegyzőkönyv azonnali
hitelesítését rendelve el, Lakits Vendel, elnök, a hi-
telesítésre György Aladár, Típray Mihály és Gőöz J.
tagokat kéri fel s az ülést befejezettnak nyilvánítja.

K. m. f.

Somlyai József, s. k.
id titkár.

Lakits Vendel, s. k.
id. elnök.

A válaszmány elfogadván, hitelesítjük:

György Aladár, s. k.

Típray Mihály, s. k.

Gőöz József, s. k.

*

Lakits Vendel, elnök, a válaszmány még mindig
jelenlevő tagjait helyeik elfoglalására szólítja fel s az
ülést újból azon jelentéssel nyitja meg, hogy Péterfy
Sándortól, mint a III. egyetemes tanító-gyűlés végre-
hajtó bizottságának elnökétől, e percben levelet kapott,
melynek meghallgatására a válaszmányt felkéri.

Somlyai József, titkár, olvassa a levelet, melyben
Péterfy Sándor sajnálattal jelenti ki, hogy a központi
válaszmány ülésében részt nem vehet, minthogy esa-
ládi ügyek miatt el kell utaznia. Leveléhez csatolva
küldi meg a központi válaszmánynak a magy. kir.
belügyminiszternek a szövetség alapszabályaira vonat-
kozó leiratát a csatolmányokkal együtt.

Somlyai József, titkár, felolvassa erre a belügyi
miniszter leiratát, mint következők:

„Magy. kir. belügyminiszter. 38391 szám. Buda-
pest főváros közönségének. A „magyarországi tanító-
egyletek szövetsége“ cím alatt alakítani szándékoltt
egyesületnek a magyarországi harmadik egyetemes ta-
nitógyűlés végrehajtó-bizottsága által megerősítés végett
a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz a budapesti
kir. tanfelügyelő utján felterjesztett alapszabálytervezete
azzal küldetik meg a főváros közönségének, miszerint
tekintve, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur
f. é. aug. hó 17-én 20762. szám alatt kelt átirata sze-
rint ezen szövetségi tervezet a népoktatási törvényben
alapot nem talál és az ezen törvény 147. §-ban emli-
tett szabályrendelet már 1872-ben kiadott s az a tör-
vény szándékának minden tekintetben megfelelővén, más
ilyenmü szabályzatra szükség nincs: a bemutatott alap-
szabálytervezet a vallás- és közoktatási magyar királyi
miniszter ur illetékes véleménye alapján a bemutatási
záradékkal ellátandónak, illetőleg a tervezett szövetke-
zet megalakulása megengedhetőnek nem találtatott. —
Miről folyamodó végrh.-biz. a csatolmányok kézbesítése
mellett megfelelően értesítendő. Budapesten, 1879. év
szeptember hó 2-án. A miniszter megbízásából Lukács
György s. k. miniszteri tanácsos. 39693 — 1879/IX. Ha-
tározat. Ezen miniszteri leirat másolatban a csatolmány
kézbesítése mellett Péterfy Sándor urnak, mint a III.
egy. tanitógyűlés végrehajtó-bizottsága elnökének, ki-

adatni rendeltetik. Budapest, 1879. szeptember 17-én. Kada, alpolgármester.

A felolvasott miniszteri leirat meghallgatása után Lakits Vendel, elnök, azon kijelentésével, hogy a központi választmányynak az előző ülésén 7. pont alatt hozott határozata immár igaz alapokra fektetettnek tekintendő, a belügyminiszteri leirat tartalmánál fogva legmélyebb fájdalommal, minthogy a hatalom előtt meghajolni kötelességünk, a magyarországi tanító-egyletek szövetségét, tehát annak központi választmányát is, ezennel feloszlatoznak nyilvánítja.

K. m. f.

Lakits Venoe, s. k.
ideiglenes elnök.

Somlyai József, s. k.
ideiglenes titkár.

IRODALOM.

A föld és népei. Hellwald Frigyes és egyéb szerzők nyomán kidolgozta Dr. Toldy László. Mehner Vilmos kiadása. Ára egy füzetnek 30 kr. — E nagy becsű vállaltól közelebről a 9. 10. és 11-ik füzet is megjelent. A műnek eddig megjelent része Amerikát tárgyalja és pedig oly vonzólag és érdeklő, hogy azt nem csak a szakember, de a laicus is élvesettől olvashatja. A legmolegebben ajánljuk azért e művet általában olvasóinknak, de kiválólag tanítóársainknak, mint a melyet nemcsak alkalmas földrajzi olvasókönyvül használhatnak, hanem abból sok becses anyagot szemelhetnek ki a földrajz tanításának elevenítésére és érdekessé tételére. Az eddig megjelent füzetek műmellékletei és a szöveg közé nyomott számos képei hízegés nélkül mondhatók művészi kivitelűeknek.

Rautmann Frigyes derék könyvkiadónk ismét egy hízagpotló füzetes vállalatot indított meg. Ez „Francia-magyar és magyar-francia szótár. Szójegyzék és nyelvtani megjegyzések a francia akadémia, Bescherelle és a legjelesebb francia szótárirók után. Szerkesztette Pokorny J. Armin.“ Molé francia szótárán kívül ily mű nincs irodalmunkban, ez azonban már sok tekintetben elavult a azon kívül hízagos is. Ily körülmények között méltányló elismeréssel említhetjük fel R. ur ezen újabb nagyobb vállalatát, mely havonként 2—2 füzetben fog megjelenni, füzete 30 kr. árban. Az egész mű a jövő év végére be lesz fejezve; az eddig megjelent két füzet a legnagyobb csinnal van kiállítva. — Csakugyan a Rautmann kiadásában megjelentek: a Somogyi Ede által szerkesztett „Magyar Lexikon“ 38. és 39. füzete, mely még csak a „Brion“ szög terjed. Mellékletek: — 1. A magy. szab. harc térképe; 2. Phylloxera. — Továbbá a Dolinay Gyula által szerkesztett „Lányok Lapja“ 5-ik évi folyam, ára egy évre 4 frt. — és „Hasznos Mulattatás“ 7-ik évfolyam, ára egy évre 4 frt. — című közönségesen ismert ifjusági folyóiratok.

Pestalozzi válogatott paedagogiai munkái. Fordította és magyarázatokkal ellátta Zsengeri Samu. I. kötet, IV-ik füzet. Ára 50 kr. A fordító (lakik Budapest, V. ker. főut 12 sz.) saját kiadása. — Pestalozzi neve, működése és hatása sokkal esmeretesebb minden hivatását átérző tanító előtt, hogy sem hosszabb ajánlatásra szorulna a nagy mester magyarított munkája. Ne legyen e hazában egy iskola is, melynek könyvtárából hiányozzék ezen elvülhetetlen becsű mű.

Aigner L. kiadásában a következő népiskolai tan-könyvek jelentek meg: Magyar nyelvgyakorló- és olvasó könyv Magyarország német és magyar-német népiskolái számára. Irta Kakujay Károly. I. évfolyam (6-ik kiadás), II. évfolyam (4-ik kiadás.) III. évfolyam (2-ik kiadás). Ára

kötte 20, 30, és 50 kr. — A magyarok története Népis-kolák használatára írta Fűhrer Ignác. Ára kötve 30 kr. 13 ik kiadás. Magyar nyelvtan. Népis-kolák használatára írta Záray Ödön. Tizenegyedik kiadás. Ára 30 kr.

Kokai Lajos kiadásában megjelent: Magyar nyelvgyakorló, népis-kolák számára. Első füzet: alaktan. Irta Horváth József, aradi néptanító. Ára 30 kr.

VEGYESEK.

— A magyarnyelv érdekében. A pestmegyei közgazgatási bizottság elhatározta díjakat tűzni ki a magyarnyelv tanításában buzgolkodó tanítók számára. Hasonló intézkedés Aradmegye részéről már régebben történt. Ott ugyanis 7000 frtnyi alap van a magyar nyelv terjesztésére, melynek kamatai minden évben karácsony előtt jutalmakra fordítatnak akképen, hogy 1500 frt. kamatai a magyar nyelvben legjobb előmenetelt tevő nem magyar ajku növendékek közt, a többi 5500 frt kamatai pedig a magyar nyelv oktatása körül legsikeresebben buzgolkodó néptanítók közt osztatik ki. — Hasonló intézkedést ohajtandó lenne más megyékbe is életbe léptetni, s ennek bizonyára több sikere lenne mint a póttanfolyami experimentatióknak.

— A nemzeti torna egyesület torna tanítóképezdei téli tanfolyama november 3-án kezdődik. Hallgatókúl felvétetnek, kik éltök 18-ik évét betöltötték, 7 vagy 8 osztályt végeztek, vagy a tanítói pályán működnek.

— Az iskolai takarékpénztár — mint Weisz B. F. ur mult számunkban közölt levelében megjegyzi — a mult tanévben Erdélyben csak is a m-igeni népis-kolában volt bevive. Kezeli Kiss Elek okt. ev. ref elemi tanító az ev. ref. iskolaszék ellenőrzése mellett. Az eredmény, hogy az iskola 34 tanulója közül 15 takarított 15 frt 30 krt. Ez ügyet illetőleg Kiss Elek a következő sorokat írja a „Néptanítók Lapja“-ban: Meg vagyok győződve arról, hogy a többi társaim nagyobb eredményt tudnak felmutatni, mint én, de ez nem szomorít, mert ha tekintetbe vesszük az iskolámba járó tanulóik számát és hozzá a szülőik szegénységét, bizton meglehetünk elégedve a felmutatott eredményre. Az ut meg van készítve, most könnyebben haladok rajta Büszke vagyok reá, hogy mig sok tanító társaim, különösen itt Erdélyben, azon balfelfogással bir, hogy ez intézmény életbe nem léptethető és nevelési szempontból hátrányos, ép az ellenkezőt mutathatom meg. Mert hisz: hol szegényebb a nép, mint Alsó-Fehérmegyében s különösen e kis községben? És mégis szorgalom és odaadással igenis életbe léptethető vala, hanem itt bebizonyult leginkább üdvössége. — Kérdezik sokan: mi üdvösséget hozhat ez létre? Azokat a helyett, hogy a szaklapokban közzé tett jeles cikkekre utalnám, egyszerűen az iskolámban történt csekély mozzanat megfigyelésére kérem fel. Ugyan is: a Szegedet ért csapás alkalmával szenvedő tanítók felszégeléséhez kis iskolám növendékei pénztárukból két forinttal járultak; a mi ugyan csak porszem, de annál nagyobb benne az, hogy takarékoságuk gyümölcse volt. Ez a parányi eset is az intézmény üdvössége mellett szól. Fájdalom, hogy még ma is sok hivatott egyn át nem érzi üdvös voltát, sőt mi több, képes aljas rágalomokkal illetni annak indítóit, de zugjon bár a vihar ez ügyben felettem, én mégis egyszerű harcossa maradok, mondá egy barátom, s azt én is megtartom. Feltűnt nekem az, hogy Erdélyben csak is két helyt: Zilahon és itt Igenben van életbe léptetve. Hogy mi az oka e közönyösségnek? Én hiszem: a lapokban megjelent vádakkal és kárhoztatásokkal teljes cikkek. De megva-gyok győződve, hogy előbb utóbb győzni fog a nemes ügy, a mit adjon az ég!